Extinction Rebellion: stapje voor stapje de escalatieladder op

Posted on 17 mei 2023 by Paul Verburgt

Oeps, foutje. Voor fijnzinnigheid hoeven we bij Extinction Rebellion (XR) niet te zijn. Tata moet opzouten en dus hadden de rebellen ook het herdenkingsteken voor de 34 slachtoffers van de vliegramp met de Dakota in 1996 ondergespoten.

Een zeldzaam horkerige manier van demonstreren en toen dat besef doordrong, meldde XR dat ze het monument zouden schoonmaken. Excuses aan de nabestaanden konden er niet af. Wel een badinerende 'groene' geruststelling: de graffiti was snel te verwijderen want met 'afwasbare kalkspray' aangebracht.

Plooien en schikken

Wie in ons land een aantekening wil maken bij het demonstratierecht, moet altijd eerst zeggen dat 'dit recht een groot goed is', want voor je het weet zeggen ze dat je een nazi bent. Dus: het demonstratierecht is een groot goed, mensen. Hoor je me?!

Een groot goed, maar geen absoluut recht. Niet alles is toegestaan volgens de wet. Los daarvan mag verwacht worden dat betogers, autoriteiten en samenleving bij betogingen het nodige gezonde verstand en inlevingsvermogen aan de dag leggen en trachten te voorkomen dat de boel uit de hand loopt. Noem het plooien en schikken, een klassieke vaderlandse vaardigheid.

XR is niet van het plooien en schikken, de collega-milieuorganisaties ook niet. Zij hebben niet alleen het gelijk aan hun kant (een kenmerk van alle demonstranten), hun gelijk is levensreddend. Wat zeg ik? Mensheidreddend. Dat betekent in hun ogen dat wie zich verzet tegen hun gelijk, de planeet onbewoonbaar maakt en dus de dood en ondergang van miljarden mensen op zijn geweten heeft.

Klimaatcrisis en racisme

Komt bij dat ze tot de conclusie zijn gekomen dat de klimaatcrisis en racisme uit dezelfde bron voortvloeien, de westerse kapitalistische samenleving en haar koloniale verleden en nog steeds levende imperialistische aspiraties.

Ik haast me te zeggen: dat mogen ze vinden. Gedachten zijn vrij. Tegelijkertijd kun je op je vingers natellen dat dit grote ideaal en dit minstens zo grote gelijk aan de acties van XR een andere lading geven dan aan een betoging voor hoger loon of tegen studieschuld.

Lijm en verf

XR verhult dat ook niet. Hun ‘rebellen’ worden intensief getraind in de praxis van demonstreren. Hoe je het moeizaamst door de politie verwijderd kan worden, wat je tegen de politie (niet) moet zeggen en hoe je ’t beste met de pers omgaat.

Bij demonstraties worden plek en hulpmiddelen met zorg gekozen. Niet een tijdje roepen bij de Tweede Kamer of speechen op het Malieveld, maar je vastplakken bij *De Nachtwacht* of aan *Het Meisje met de Parel*. Een opvoering in het Concertgebouw verstoren. De Utrechtse Baan bij Den Haag blokkeren en de muren langs de weg volspuiten. Gebouwen van onwelgevallige organisaties met verf besmeuren. Et cetera.

Doel heiligt de middelen

De relatie tussen – ik noem 's wat – Rembrandt en de opwarming van de aarde is nul, maar daar gaat het XR natuurlijk niet om. Het is provoceren, effectbejag, erop gericht om reacties uit te lokken en – als politie en autoriteiten dan optreden – te concluderen dat ons land wordt bestuurd door klimaatontkenners en dat er dus reden is om meer en harder actie te voeren. Nog meer lijmacties, nog meer verf, nog meer wegblokkades, nog meer graffiti. Vast pandoer als je de boel wilt ontwrichten.

Dat wil XR, zo lijkt het. Het heeft 'lak' aan andere grondwettelijke rechten zoals het recht op bescherming van het eigendom. Lacherig spreken ze van het beschilderen van muren en dat ze die wel komen schoonmaken als ze hun zin hebben gekregen. Gebouwen, wegen, kunst, erfgoed en dus ook herdenkingstekens, het zal ze jeuken. Alles is instrumenteel aan het doel: een einde maken aan de opwarming van de aarde en van de westerse levenswijze.

'Sorry kleinkinderen'

Wie zich dit realiseert, kijkt met verbazing naar menige rebel. Categorie 'haute bourgoisie', hoogopgeleid, eigentijds maar toch keurig gekleed, vermogend en niet gestikt in hun tweede huis of zoveelste vliegvakantie, laat staan in museum- of concertbezoekjes. Ik zie nog het oudere echtpaar (*boomers* in het activistenjargon) op de Utrechtse Baan, tegen de achtergrond van een gelegenheidsorkest dat Beethoven speelt, met een bordje in handen: sorry kleinkinderen, we hebben het voor jullie verprutst (of iets dergelijks). Zouden die weten waar XR echt op uit is?

We maken even een zijstap en pakken de boerendemonstraties erbij. Het laatste wat we willen is voor rechtse, bevooroordeelde houwdegens te worden uitgemaakt. Een reeks van demonstraties van boeren was op of over het randje. Wegblokkades zitten tegen die rand aan en gaan eroverheen als de autoriteiten die verboden hebben. Asbest verbranden is per definitie ver over de rand. En een stuitend voorbeeld van onwil of onvermogen om te plooien en te schikken was de weigering van sommige boeren om bij de dodenherdenking de vlag een dagje om te keren of tenminste even binnen te halen.

Kortom, ook daar is stevige kritiek gerechtvaardigd.

'Some may die'

Zeker bij protesten van langere duur zal de samenleving er alert op moeten zijn dat escalaties achterwege blijven. Die kunnen ongemerkt erin sluipen, maar evengoed door onverzoenlijke actievoerders worden nagestreefd. Escalaties ontwrichten de maatschappij en genereren verzet en onvrede.

Terug naar XR. Deze organisatie wekt minimaal de schijn dat ze het niet bij demonstraties wil laten. Een van de oprichters, Roger Hallam, verklaarde indertijd dat hun acties tot slachtoffers zouden leiden. Doden dus. Als gevolg van geweld. Onder de eigen mensen en onder de tegenstanders.

Dat is geen theatrale retoriek, het is bittere ernst. Wat je vaker tegenkomt bij extreme groeperingen en – een kwalificatie die XR vaak krijgt – sektes.

Koketteren met geweld

Het kan dus geen verbazing wekken dat in het hart van XR openlijk wordt gekoketteerd met geweld. Niet alleen in het buitenland waar XR zeer actief is, maar ook in eigen land.

We herinneren ons allemaal het 'moreel beraad' over de toelaatbaarheid van geweld dat in Het Pakhuis zou plaatsvinden en na ophef in allerijl en met slappe excuses werd afgeblazen. GroenLinks Kamerlid Kröger, steradvocate Ficq en allerlei andere prominenten hadden het opeens verkeerd begrepen en waren natuurlijk heel erg tegen geweld.

Veenbrand

Ondertussen woedt de veenbrand gewoon door. Omdat de dames en heren hebben doorgeleerd, gebeurt dat met een ernstig gezicht en met stokkende stem, maar 'helaas, tja, als we moeten kiezen, dan kan het zijn dat we het grotere kwaad, de ondergang van de wereld, moeten voorkomen door het gebruik van het kleinere kwaad'. Geweld dus.

In eerste instantie gaat het om geweld tegen objecten: sabotage en vernietiging van bijvoorbeeld winplaatsen van olie, pijpleidingen en opslagplaatsen. Vernieling van kantoren en andere objecten van bedrijven die XR verantwoordelijk houdt voor

de fossiele samenleving.

Je hoeft niet heel slim te zijn om te voorspellen dat de aandacht zich snel zal uitbreiden naar de overheid die 'fossiel subsidieert' of in de ogen van XR te laks is in haar klimaatbeleid. We weten hoe milieuclubs over de democratie denken ('moet onder curatele'), dus die stap is snel gezet.

En dan? Als objecten en instituties aan de beurt zijn geweest en het levert te weinig op, wat dan? Komt dan *'some may die'* aan bod? Escalatie kent geen ander eind dan een morele ineenstorting en ook als XR zich tegen dit soort geweld keert (en dat mag je verwachten), dan zijn er voldoende fanatici die zich gelegitimeerd achten om het heft zelf in handen te nemen.

Dakota

En zo spelen allerhande rebellen met vuur. We zagen een rebel dat doen op de publieke omroep en hij werd – ik ben al niet meer verbaasd – beloond met royaal applaus. En we konden het lezen in de Volkskrant waar wetenschapsjournaliste alias XR-rebel Asha ten Broeke klimaatgeweld legitimeerde.

Ze haalde onder meer het verhaal aan van de Amerikaanse Jessica Reznicek die in 2021 tot acht jaar gevangenis werd veroordeeld omdat ze zich schuldig had gemaakt aan sabotage. Een aantal jaren lang had deze activiste geprobeerd de aanleg van een oliepijpleiding te voorkomen door brandstichting en andere beschadigingsoperaties. Gevaarlijk voor de arbeiders, slecht voor de betrokken firma (6 miljoen dollar schade) en nadelig voor de burgers die olie nodig hebben.

Nou, voor Asha ten Broeke, een heldin. Het kleinere kwaad beoogde het grotere kwaad te voorkomen. De naam van die pijpleiding? Dakota. Het zal toch niet zo zijn dat die Nederlandse rebellen dachten goed bezig te zijn met ons Dakota-monument?

Paul Verburgt *schrijft wekelijks in Wynia's Week over politiek en samenleving.*

Wynia's Week wordt mogelijk gemaakt door de donateurs. ***Doet u mee?*** *Hartelijk dank!*